

**ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์:
ปัญหา สาเหตุ และแนวทางการพัฒนาสำหรับประเทศไทย**
**Credibility of Forensic Evidence:
Challenges, Causes and Solutions for Thailand**

วรารณ พรหมวิก*

สุธิดา สุวรรณรังษี

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

ไกรสร อัมมารรณ

วิทยาลัยการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สุนทรี บุชิตชน

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

น้ำแท้ มีบุญสร้าง

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน จังหวัดกาญจนบุรี

*e-mail: pwarapor@yahoo.com

Waraporn Promwikorn

Suthida Suwannarangsri

Central Institute of Forensic Science, Ministry of Justice

Kraisorn Ammawat

College of Integrative Medicine, Dhurakij Pundit University

Suntaree Buchitchon

Department of Law, Faculty of Integrated Social Sciences,

Khon Kaen University Nong Khai Campus

Namtae Meeboonsalang

Department of Peoples' Rights Protection and Legal Aid, Kanchanaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (2) ศึกษาปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบัน และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อการพิจารณาคดีสำหรับประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสาร ประชุมกลุ่มย่อย สัมภาษณ์เชิงลึก และเข้าร่วมในการประชุมและสัมมนาที่เกี่ยวข้อง และในส่วนสุดท้ายวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลและสังเคราะห์ให้เกิดเป็นข้อสรุปการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า หลักการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ทั่วไปในสากลประกอบด้วย (ก) หน่วยงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ บริหารจัดการและดำเนินการตามข้อกำหนดและแนวทางของมาตรฐานสากลอย่างเข้มงวดพร้อมกับได้รับการรับรองมาตรฐานสากล (ข) ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจพิสูจน์ที่มีความสามารถเฉพาะสาขากับองค์กรสากล ปัญหาและสาเหตุที่ลดทอน ความน่าเชื่อถือของ

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ขั้นตอนการรวบรวม การบริหารจัดการ การตรวจพิสูจน์ การใช้เครื่องมือการจัดทำรายงานผล และการนำเสนอผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในศาล และข้อเสนอแนะทางพัฒนาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สำหรับประเทศไทย 5 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาด้าน (ก) การบริหารจัดการงานนิติวิทยาศาสตร์ทั้งระดับมหภาคและจุลภาค (ข) สมรรถนะการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์ (ค) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง (ง) ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และ (จ) กระบวนการและหลักเกณฑ์ของศาลเกี่ยวกับการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความน่าเชื่อถือ

คำสำคัญ: ความน่าเชื่อถือ พยานหลักฐาน นิติวิทยาศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to (1) study the principles of credibility of forensic evidence creation, (2) study challenges and causes that attenuate the credibility of forensic evidence currently occurred in Thailand and (3) propose practical guides for increasing credibility of forensic evidence for the court trial in Thailand. The research methodology used in this study were included documentary research, focus group discussion, in-depth interview, and participation in seminars and conferences for gathering more data and suggestions. Finally the data were analyzed and summarized. The results showed that the credibility of forensic examination results can be created from (a) the organizations which are responsible for forensic investigation strictly do all management and examination process conformance to the requirements and guidelines of an international standard which is widely accepted by the forensic community (b) a forensic examiner is competency approved and registered as a discipline-specific examiner with a particular international organization. Challenges and causes that decreased credibility of forensic evidence occurred in any procedures of forensic evidence collection in the crime scene, evidence management, evidence examination, and equipment operation during the examination, report and case file writing, and testimony. Hence, the practical guides for increasing credibility of forensic evidence for Thailand were proposed in 5 aspects including (a) management development at both national and organizational levels, (b) competence of forensic organization and forensic scientist development, (c) legal and rule development, (d) forensic science knowledge and understanding of related personnel development for optimal use of forensic evidence and (e) court process and criteria for selecting reliable forensic evidences and expert witnesses development for further juristic consideration.

Keywords: Credibility, Evidence, Forensic Science

บทนำ

หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคล เพราะคำให้การของพยานบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้นอยู่กับตัวบุคคล (Subjective) ซึ่งแม้ว่าจะมีการยอมรับในชั้นพนักงานสอบสวน แต่ก็อาจกลับคำให้การได้ในชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับกระบวนการยุติธรรมเป็นอันมาก ต่างจากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ผลการตรวจพิสูจน์ด้วยวิทยาศาสตร์เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากตัวของวัตถุพยาน (Objective) ที่เปลี่ยนแปลงได้ยากหากได้ผ่านกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่

ถูกต้องและมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เชื่อถือได้ จึงทำให้การนำเอาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมกลายเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ทั้งมีแนวโน้มที่จะนำไปใช้ในกระบวนการค้นหาความจริงต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นด้วย (Peel & Malcom, 2015)

แม้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีความสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรมปัจจุบัน แต่การใช้พยานหลักฐานประเภทนี้ก็ยังประสบปัญหาอยู่มาก ประการแรกเป็นปัญหาของการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน (Uamsamang,

2011) ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานก่อนนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดคดีมีความสำคัญต่อการพิจารณาตัดสินคดีโดยศาลเป็นอย่างมาก เพราะศาลจำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงตามสำนวนคดีที่เสนอมาโดยพนักงานสอบสวน ดังนั้น หากสำนวนฟ้องมีความบกพร่องหรือไม่ชอบธรรมในทางใดทางหนึ่ง ก็เป็นการยากที่พนักงานอัยการและศาลจะวินิจฉัยได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมได้ ประการที่สองเป็นปัญหาของการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชั้นพิจารณาคดี เนื่องจากยังไม่มี ความชัดเจนในทางปฏิบัติว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมนั้น ต้องนำมาใช้ในรูปแบบอย่างไรและใช้ในกรณีใดบ้าง เพื่อให้เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ตามหลักกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน หากยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนอาจทำให้คู่ความใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กันแก่งแย่งกันได้ โดยง่าย ถึงแม้ว่าจะเริ่มมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อผลการพิจารณาคดีแล้วบ้างก็ตาม (Sieangsung & Supreyasunthorn, 2015; Luandee & Suebpong Siri, 2018) ประการที่สามเป็นปัญหาของตัวบุคลากร เนื่องจากบุคลากรอีกมากในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมยังขาดทักษะและความชำนาญทั้งในการรวบรวมพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ (Uamsamang, 2011; Boonchalermvipas, 2017) และในการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ทำให้การพิจารณาคดีอาญาในหลาย ๆ คดีต้องยกผลประโยชน์ให้จำเลยหรือยกฟ้อง ซึ่งบางครั้งพบว่า มีสาเหตุมาจากพยานหลักฐานในสำนวนฟ้องไม่รัดกุมเพียงพอ และความไม่เข้าใจในผลการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ และประการที่สี่เป็นความบกพร่องหรือความไม่ทันสมัยของตัวบทกฎหมาย (Boonchalermvipas, 2017) ที่มีเนื้อหาไม่ครอบคลุมหรือก้าวไม่ทันต่อพัฒนาการของอาชญากรรมใหม่ ๆ และเทคโนโลยีที่ใช้ในงานนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งผลกระทบในภาพรวมที่เกิดขึ้น คือ ทำให้ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ลดลง และลดทอนประสิทธิภาพการพิจารณาตัดสินคดี

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (2) ศึกษาปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบัน และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อการพิจารณาคดีสำหรับประเทศไทย เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ในการคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

อย่างที่เป็น และสามารถนำไปใช้ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีลำดับการศึกษา คือ (1) วิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานสำคัญเกี่ยวกับการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (2) ศึกษาภาคสนาม โดยวิธีจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน และผู้ที่ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการได้มาและการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ประกอบด้วยผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ผู้ปฏิบัติงานด้านพิสูจน์หลักฐานและนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์ผู้ชันสูตรศพ และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน เพื่อทราบถึงปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบัน รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา (3) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ มุมมอง และวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย ผู้พิพากษา พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แพทย์ผู้ชันสูตรศพ และ ผู้ปฏิบัติงานการกู้ภัย จำนวน 6 คน เพื่อรับทราบปัญหาและสาเหตุเชิงลึกเกี่ยวกับการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบัน รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา (4) เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมและสัมมนา ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมและการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาและรวบรวมปัญหาในทางปฏิบัติ และรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นศาล และ (5) วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิจัย และสังเคราะห์ให้เกิดเป็นข้อสรุปของปัญหา สาเหตุ และแนวทางการพัฒนาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สำหรับประเทศไทย อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. หลักการทำให้ผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ คือ

การทำให้ผู้ใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มั่นใจได้ว่า ทุกขั้นตอนในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม การบริหารจัดการ การตรวจพิสูจน์ การใช้เครื่องมือตรวจพิสูจน์ และการจัดทำรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ รวมถึงการรับประกันสมรรถนะ (Competency) และความชำนาญ (Proficiency) ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งหมด ดำเนินไปสอดคล้องตามหลักการของมาตรฐานสากลที่ยอมรับในวงวิชาการนิติวิทยาศาสตร์ทั่วโลก

ตามหลักสากล การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันประกอบด้วย (1) หน่วยงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์บริหารจัดการและดำเนินการตามข้อกำหนดและแนวทางของมาตรฐานสากล (ISO¹) ที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการนิติวิทยาศาสตร์ทั่วโลก อย่างเข้มงวด พร้อมกับได้รับการรับรองมาตรฐานสากล (Accreditation) จากหน่วยงานให้การรับรอง (Accreditation Body) ที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่ง ได้แก่ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นลูกข่ายของ ILAC² เช่น ANAB³ ในประเทศสหรัฐอเมริกา NATA⁴ ในประเทศออสเตรเลีย (Peel & Malcom, 2015) สมอ. และ สมป. ในประเทศไทย และ (2) ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจพิสูจน์ที่มีความสามารถเฉพาะสาขากับองค์กรสากล (Echaore-McDavid & McDavid, 2008)

ปัจจุบันหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ต่างกำหนดและประกาศมาตรฐานสากลที่ใช้เป็นแนวทางในการควบคุมและประกันคุณภาพการปฏิบัติงานการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ ซึ่งโดยหลักการงานตรวจพิสูจน์เชิงวิเคราะห์ (Analysis) เช่น การตรวจรูปแบบสารพันธุกรรม และการตรวจทางเคมีวิเคราะห์ เป็นต้น ต้องมีแนวทางสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ISO/IEC 17025 และงานตรวจพิสูจน์เชิงเปรียบเทียบ (Comparison) ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ความเห็นของผู้ตรวจพิสูจน์ในการสรุปผล เช่น การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือ การตรวจร่องรอยบนอาวุธและปลอกกระสุนปืน การตรวจการปลอมแปลงลายมือเขียน และงานการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น ต้องมีแนวทางสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ISO/IEC 17020 และหากหน่วยงานตรวจพิสูจน์ได้รับการรับรองมาตรฐานสากลร่วมด้วย จะยิ่งเป็นการรับรองว่ากระบวนการบริหารจัดการและความสามารถในการ

การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุขององค์กรแห่งนั้นเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ของมาตรฐานสากล รวมถึงความเชื่อมั่นต่อผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ถูกดำเนินการโดยหน่วยงานนั้น ๆ ทำให้หน่วยงานอื่น เช่น สถาบันตำรวจ สถาบันทนายความ สถาบันอัยการ และสถาบันศาล นำรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินได้อย่างเชื่อมั่น (Peel & Malcom, 2015)

มาตรฐานสากล ISO/IEC 17020:2012 และ ISO/IEC 17025:2017 กำหนดหลักเกณฑ์ปฏิบัติ 4 ด้านหลักที่สำคัญ คือ (1) ด้านบุคลากร โดยกำหนดให้ผู้ที่ปฏิบัติงานต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และจริยธรรม พร้อมทั้งต้องผ่านการทดสอบสมรรถนะ (Competency Test) เพื่อสามารถเป็นผู้ตรวจพิสูจน์ได้ และมีการทดสอบความชำนาญ (Proficiency Test) ในการปฏิบัติงานประจำอย่างต่อเนื่อง มีการฝึกอบรมในด้านที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างครบถ้วน และมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (2) ด้านเครื่องมือ โดยกำหนดให้เครื่องมือที่ใช้ในห้องปฏิบัติการจะต้องมีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและได้รับการตรวจสอบ บำรุงรักษา และผ่านการสอบเทียบตามกำหนดเวลาที่เหมาะสมและสม่ำเสมออย่างต่อเนื่องตลอดการใช้งานของเครื่องมือ และหากสอบเทียบหรือบำรุงรักษาโดยบริษัทหรือหน่วยงานภายนอก ต้องเป็นบริษัทหรือหน่วยงานที่น่าเชื่อถือและต้องสามารถแสดงหลักฐานใบประกาศความสามารถ (Certificate) ให้ตรวจสอบได้ (3) ด้านมาตรฐานวิธีการที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์ โดยกำหนดให้ต้องมีระเบียบวิธีปฏิบัติ คู่มือการปฏิบัติงาน และแบบฟอร์มที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและมีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด พร้อมกับต้องมีระบบการตรวจสอบและควบคุมว่าวิธีการที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์มีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะทำให้เกิดผลการตรวจพิสูจน์ที่ถูกต้อง และต้องมีกระบวนการทดสอบความน่าเชื่อถือของวิธีตรวจพิสูจน์ (Method Validation) ก่อนจะนำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานจริง และ (4) ด้านการควบคุมและประกันคุณภาพ โดยกำหนดให้ต้องมีวิธีการควบคุม (Quality Control) ผลการตรวจพิสูจน์ และระบบประกันคุณภาพ (Quality Assurance) กระบวนการตรวจพิสูจน์เพื่อตรวจสอบ ป้องกัน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงและพัฒนาให้ระบบปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่าผลการตรวจพิสูจน์ที่เป็นผลลัพธ์

ของกระบวนการมีคุณภาพ เป็นที่น่าเชื่อถือ และยอมรับได้ตามเกณฑ์ของมาตรฐานสากล

การรับรองความสามารถของผู้ตรวจพิสูจน์กับองค์กรสากลที่เป็นที่ยอมรับในสาขาการตรวจพิสูจน์นั้น ๆ (Echaore-McDavid & McDavid, 2008) เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ นอกเหนือจากการรับรองมาตรฐานองค์กร (หน่วยงาน) ซึ่งการรับรองความสามารถของผู้ตรวจพิสูจน์ค่อนข้างมีความสำคัญในสาขาการตรวจพิสูจน์ที่ต้องใช้ทักษะและความสามารถของผู้ตรวจพิสูจน์ในการตรวจเปรียบเทียบและให้ความเห็นในรายงานผลเป็นหลักมากกว่าอาศัยสมรรถนะของเครื่องมือตรวจพิสูจน์ ซึ่งการรับรองความสามารถของผู้ตรวจพิสูจน์สามารถทำได้โดยการสอบขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกของสมาคมผู้ตรวจพิสูจน์เฉพาะสาขา เช่น สมาคมผู้ตรวจพิสูจน์อาวุธปืนและร่องรอยเครื่องมือ (Association of Firearm and Toolmark Examiners) เพื่อรับรองความสามารถผู้ตรวจพิสูจน์ ใน 3 สาขา คือ การตรวจอาวุธปืน การตรวจเขม่าปืน และการตรวจร่องรอยเครื่องมือต่าง ๆ สมาคมการพิสูจน์อัตลักษณ์สากล (International Association for Identification) เพื่อรับรองความสามารถผู้ตรวจพิสูจน์ในสาขากายภาพหลายสาขา ได้แก่ การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์มือและเท้าแฝง การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือ 10 นิ้ว การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การวิเคราะห์ลักษณะร่องรอยคราบเลือด การวิเคราะห์ลายพิมพ์จากพื้นรองเท้า การถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวทางนิติวิทยาศาสตร์ นิติศิลปะ และการตรวจพิสูจน์หลักฐานดิจิทัล สมาคมผู้ตรวจพิสูจน์พยานเอกสารแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Association of Questioned Document Examiners) เพื่อรับรองความสามารถผู้ตรวจพิสูจน์พยานเอกสารประเภทต่าง ๆ ในคดีเป็นต้น ซึ่งองค์กรสากลเหล่านี้ก่อตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา นอกเหนือจากองค์กรทั้ง 3 แห่งที่กล่าวมายังมีสมาคมผู้ตรวจพิสูจน์เฉพาะสาขาอีกหลากหลายสาขา ผู้ตรวจพิสูจน์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับองค์กรสากลดังกล่าวจะได้รับการประกันสมรรถนะการตรวจพิสูจน์เฉพาะสาขาที่ขึ้นทะเบียนไว้ เนื่องจากองค์กรสากลดังกล่าวมีระบบการสอบและการพัฒนาผู้ตรวจพิสูจน์อย่างเป็นระบบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

2. ปัญหาและสาเหตุสำคัญที่มีส่วนทำให้เกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และเกิดผลกระทบต่อการศึกษาการพิจารณาคดีของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันประกอบด้วย

(1) ปัญหาการบริหารจัดการงานนิติวิทยาศาสตร์ในภาพรวมของประเทศขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากประเทศ

ไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อยู่หลายหน่วยงาน แม้ว่าการดำเนินการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาของประเทศไทยอยู่ภายใต้อำนาจการบริหารและหน้าที่ของหน่วยงานหลักคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และมีหน่วยงานในสังกัดที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ แต่ยังมี การปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ อีก ได้แก่ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กระทรวงยุติธรรม หน่วยงานด้านนิติเวชศาสตร์ในโรงพยาบาลของรัฐที่สังกัดในกระทรวงต่าง ๆ (เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดระบบการบริหารจัดการงานด้านนี้ที่ชัดเจน จึงทำให้การบริหารจัดการงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในภาพรวมของประเทศยังขาดประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อลำดับห่วงโซ่วัตถุพยาน (Chain of Custody) ขาดตอนในขั้นตอนการบริหารจัดการและการครอบครองพยานหลักฐานในระหว่างการเก็บรวบรวมจากสถานที่เกิดเหตุและการส่งต่อพยานหลักฐานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการตรวจพิสูจน์ได้ อีกทั้งการควบคุมให้การตรวจพิสูจน์ของแต่ละหน่วยงานเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันทำได้ยาก

(2) ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมาย โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้อย่างกว้าง ๆ ในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐาน แม้ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีจะได้กำหนดแนวทางในการรวบรวมพยานวัตถุ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การทำแผนที่เกิดเหตุ การถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุไว้ก็ตาม แต่ระเบียบดังกล่าวเป็นเพียงแนวทางและคู่มือในการปฏิบัติงานเท่านั้น ยังไม่มีมาตรการหรือสภาพบังคับในทางกฎหมายที่ชัดเจน ซึ่งพนักงานสอบสวนมีดุลพินิจในการขอให้เจ้าหน้าที่ชำนาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุเข้าช่วยเหลือในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เก็บพยานหลักฐาน และถ่ายภาพ หรือไม่ก็ได้ โดยหากพนักงานสอบสวนมีข้อจำกัด

ด้านความรู้และความเข้าใจต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุและละเลยพยานวัตถุบางชิ้น มองข้ามความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริงในคดี มีข้อจำกัดในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย หรือไม่มีประสบการณ์ในการต่อสู้ดำเนินคดีในชั้นศาล อาจทำให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจที่ขาดความละเอียดรอบคอบได้เป็นเหตุให้พยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการพิจารณาคดีเกิดความเสียหายหรือขาดหายไป และส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในคดีอ่อนด้อยลง ส่งผลให้เกิดการไม่สั่งฟ้องในชั้นอัยการหรือยกฟ้องในชั้นพิจารณาคดี ทำให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้ตามความเป็นจริง

(3) ปัญหาด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การรักษาสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ในสถานที่เกิดเหตุ และการครอบครองพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากสถานที่เกิดเหตุเป็นจุดเริ่มต้นของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดี ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการตรวจสถานที่เกิดเหตุจึงสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และอาจถูกหยิบยกขึ้นเป็นข้อโต้แย้งในชั้นศาลได้ โดยสามารถเกิดจากสาเหตุดังนี้ คือ (3.1) การรักษาสถานที่เกิดเหตุบกพร่อง ซึ่งเกิดจากไม่มีการป้องกันหรือใช้แถบกันขอบเขตบริเวณสถานที่เกิดเหตุ หรือมีการใช้แถบกันแต่ไม่มีการควบคุมดูแลรักษาสถานที่เกิดเหตุอย่างเคร่งครัด ทำให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปภายในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ ทำให้พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุถูกเพิ่มเติม ทำลาย สูญหาย ปนเปื้อน และเคลื่อนย้ายได้ อีกทั้งยังเป็นการกีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความไม่สะดวก ส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์สถานที่เกิดเหตุและการรวบรวมพยานหลักฐานที่ทำได้ไม่รัดกุมครบถ้วน ตามหลักการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการนิติวิทยาศาสตร์สากล เมื่อมีเหตุเกิดขึ้น ขั้นตอนหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการโดยเร็ว คือ การป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุ และการควบคุมบุคคลที่เข้าออกสถานที่เกิดเหตุอย่างเคร่งครัดโดยไม่อนุญาตให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปภายในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ จนกว่าการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจะกระทำแล้วเสร็จ โดยผู้ที่มีความชำนาญและทำอย่างรัดกุมรอบคอบ (ENFSI, 2012; NFSTC, 2013; Houck & Siegel, 2015) (3.2) ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุขาดสมรรถนะและความชำนาญในการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่

เกิดเหตุ ทำให้เก็บและรักษาพยานหลักฐานโดยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง ตรวจสถานที่เกิดเหตุไม่ละเอียดรัดกุมเพียงพอ เก็บพยานหลักฐานไม่ครบถ้วน วัตถุพยานเกิดการปนเปื้อน หีบห่อพยานหลักฐานไม่ถูกต้อง และถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุและพยานหลักฐานไม่ชัดเจนและขาดรายละเอียดที่สำคัญ เป็นต้น (3.3) ความบกพร่องในการประสานงานและทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ ทำให้ประสิทธิภาพในการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการรวบรวมพยานหลักฐานลดลง โดยมีสาเหตุ เช่น ตรวจสถานที่เกิดเหตุโดยไม่มีการประสานขอให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุด้วย และไม่ประสานขอทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ยานพาหนะและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เป็นต้น (3.4) ขาดระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีที่มีผู้เสียชีวิต ทำให้การเก็บพยานหลักฐานขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแพทย์ชันสูตรศพหรือพนักงานสอบสวนผู้เป็นเจ้าของคดี ซึ่งอาจทำให้เก็บหลักฐานได้ไม่ครบถ้วน (3.5) ขาดกฎหมายหรือระเบียบรองรับการเข้าสถานที่เกิดเหตุของหน่วยกู้ภัย รวมทั้งยังไม่มีระเบียบ ข้อบังคับ และการควบคุมการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยกู้ภัย ซึ่งในประเทศไทยหน่วยกู้ภัยเป็นหน่วยงานที่มีมักจะเข้าถึงสถานที่เกิดเหตุก่อนอยู่เสมอบ้างและอาจมีส่วนทำให้พยานหลักฐานถูกทำลาย เคลื่อนย้าย ก่อนที่ผู้รับผิดชอบสถานที่เกิดเหตุเดินทางไปถึง และ (3.6) ประชาชนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ทำให้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในสถานที่เกิดเหตุถูกทำลายเสียหาย ปนเปื้อน เพิ่มเติม หรือเคลื่อนย้าย ก่อนพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญไปถึง ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมอุปสรรคต่อการสืบสวนสอบสวนนอกเหนือจากความซับซ้อนของตัวคดี ซึ่งจากสาเหตุทั้งหมดสามารถส่งผลให้เกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เนื่องจากการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน และการตรวจพิสูจน์ไม่เป็นไปตามที่มาตรฐานสากลกำหนด ผู้ปฏิบัติงานขาดความน่าเชื่อถือ พยานหลักฐานสำคัญขาดหาย ห่วงโซ่การครอบครองวัตถุพยานขาดตอน และพยานหลักฐานขาดน้ำหนักในการพิจารณาคดี

(4) ปัญหาด้านกระบวนการและเครื่องมือตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน เนื่องจากกระบวนการตรวจพิสูจน์และการใช้เครื่องมือตรวจพิสูจน์ เป็นขั้นตอนหลักของการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มี

ระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ถูกต้อง ตรวจสอบย้อนกลับได้ และสอดคล้องกับแนวทางของมาตรฐานสากล ทั้งยังต้องมีระบบการควบคุมการปฏิบัติและสามารถรับประกันได้ว่ากระบวนการทั้งหมดถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อนจากเกณฑ์มาตรฐานสากล ซึ่งหากเกิดความไม่ชัดเจน บกพร่อง และคลาดเคลื่อนจากเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยตรง โดยสาเหตุที่พบมีดังนี้ คือ (4.1) หน่วยงานไม่มีการกำหนดระเบียบวิธีการตรวจพิสูจน์และระเบียบวิธีการจัดการพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ขณะอยู่ในความครอบครองของห้องปฏิบัติการ หรือหากมีอาจเป็นวิธีการที่ไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในสาขานั้น ๆ หรือไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (4.2) การควบคุมคุณภาพผลการตรวจพิสูจน์และการประกันคุณภาพกระบวนการตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานไม่เข้มงวดเพียงพอตามเกณฑ์ของมาตรฐานสากล สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำกับคุณภาพ และมาตรฐานการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ จึงทำให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต่างแสวงหาการรับรองคุณภาพการปฏิบัติงานจากมาตรฐานสากลให้กับหน่วยงานตน เพื่อเป็นหลักประกันความน่าเชื่อถือของผลการตรวจพิสูจน์ ซึ่งโดยหลักการ หน่วยงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสากลแล้วจะมีการปฏิบัติตามเกณฑ์ที่มาตรฐานสากลกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และมีระบบการควบคุมคุณภาพผลการตรวจพิสูจน์และการประกันคุณภาพกระบวนการตรวจพิสูจน์ที่เข้มงวด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การหย่อนยานในการปฏิบัติงานในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับวินัยและความเอาใจใส่อย่างจริงจังของผู้ปฏิบัติและผู้กำกับดูแล ซึ่งหากไม่มีระบบการตรวจสอบที่เข้มงวดก็อาจไม่สามารถตรวจพบข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในกระบวนการตรวจพิสูจน์ประจำวันได้ สำหรับหน่วยงานที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล ก็อาจจะมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างไปตามนโยบายของหน่วยงาน ความพร้อมของทรัพยากร ความสามารถของบุคลากร ระบบการทำงาน และวัฒนธรรมองค์กร และอาจไม่สามารถแสดงหรืออ้างอิงให้เห็นถึงการรับประกันคุณภาพของผลการตรวจพิสูจน์ได้ ซึ่งในการพิจารณาคดีที่ระวางการให้นำนักพยานหลักฐานผลการตรวจพิสูจน์ที่รายงานโดยห้องปฏิบัติการที่ยังไม่ได้รับการรับรองโดยมาตรฐานสากล (Peel & Malcom, 2015) เนื่องจากการยากที่จะประเมินได้ว่าผลการตรวจ

พิสูจน์พยานหลักฐานได้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือหรือไม่ (4.3) เครื่องมือล้าสมัย มีสมรรถนะไม่เหมาะสมต่อการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แต่ละประเภทหรือไม่ได้รับการตรวจสอบ บำรุงรักษา และสอบเทียบตามที่มาตรฐานสากลกำหนดไว้ (4.4) ฐานข้อมูลเฉพาะมีข้อมูลไม่มากพอ เช่น ฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ฐานข้อมูลสารระเบิด ฐานข้อมูลเส้นใย ฐานข้อมูลวัตถุพยานขนาดเล็ก ฐานข้อมูลกระสุนปืน และฐานข้อมูลอาวุธปืน เป็นต้น ทำให้การตรวจจับคู่ (Matching) เพื่อเปรียบเทียบผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่พบในคดีกับข้อมูลในฐานข้อมูลเกิดความสำเร็งน้อย ซึ่งท้ายที่สุดจะเกิดการลดทอนความน่าเชื่อถือของผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เนื่องจากไม่สามารถรับประกันได้ว่า ผลการตรวจพิสูจน์มีความถูกต้อง แม่นยำ และเที่ยงตรง การปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการตรวจพิสูจน์สอดคล้องกับแนวทางของมาตรฐานสากลอย่างแท้จริง และการตรวจสอบย้อนกลับอาจไม่สามารถกระทำได้

(5) ปัญหาด้านบุคลากร ผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุและผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ ความสามารถเฉพาะ และประสบการณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน อีกทั้งจำนวนบุคลากรควรมีสัดส่วนพอเหมาะกับปริมาณงานเพื่อคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพการทำงาน ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เพื่อให้มั่นใจได้ว่า ผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยสาเหตุที่พบมีดังนี้ (5.1) ขาดแคลนผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานนิติวิทยาศาสตร์ในบางสาขา โดยเฉพาะสาขาที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล เนื่องจากปัจจุบันอาชญากรรมมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วตามการพัฒนาทางเทคโนโลยี แต่ทักษะและความชำนาญของผู้ตรวจพิสูจน์ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนและเรียนรู้ จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความสามารถในการตรวจพิสูจน์กับความซับซ้อนของตัวพยานหลักฐานในคดี ทำให้รวบรวมข้อมูลคดีได้ไม่ครบถ้วนเพียงพอต่อการพิจารณาตัดสินคดีได้ อีกทั้งแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการชันสูตรยังมีจำนวนไม่เพียงพอในทุกพื้นที่ของประเทศและจำนวนประชากรทำให้ในหลายคดีมีการใช้แพทย์ที่ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางไปตรวจชันสูตรศพในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งทำให้การตรวจดังกล่าวไม่ละเอียดรัดกุมเพียงพอ เนื่องจากแพทย์ไม่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นการเฉพาะ ทำให้เกิดการละเลยพยานหลักฐานที่สำคัญของคดีไป ซึ่งส่งผลต่อการพิจารณาตัดสินเป็นอย่างมาก

(5.2) สมรรถนะที่จำเป็นต่อการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มีความบกพร่อง ได้แก่ องค์ความรู้ ทักษะ ความชำนาญ เกี่ยวกับวิธีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีการตรวจพิสูจน์ที่ทันสมัย การเขียนรายงานผลการตรวจพิสูจน์ และการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาล (5.3) ขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง มีความเสี่ยงสูงในการได้รับอิทธิพลและการเหนี่ยวนำจากปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อผลการตรวจพิสูจน์ (5.4) การปฏิบัติตนมีความเสี่ยงต่อการละเมิดจริยธรรมและจรรยาบรรณ เช่น ปฏิบัติงานหลายมาตรฐาน เลี่ยงปฏิบัติ เอื้อประโยชน์ให้พวกพ้อง สนองต่อระบบอุปถัมภ์ และบิดเบือนผลการตรวจพิสูจน์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น และ (5.5) การขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากถูกละเลยความสำคัญในขณะทีลักษณะงานต้องใช้ความสามารถสูง ทรากตรำ เสี่ยงต่อความปลอดภัยของชีวิตและอนามัย และมีความเสี่ยงด้านกฎหมายค่อนข้างสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการคิดวิเคราะห์ (Leone & Keel, 2016) ทำให้รายงานผลการตรวจพิสูจน์และการให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญขาดความน่าเชื่อถือในการพิจารณาคดี

(6) ปัญหาการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในศาล สาเหตุที่พบมีดังนี้ คือ (6.1) การนำเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลคดีขาดความน่าเชื่อถือ การให้การในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นเรื่องที่หลบเลี่ยงไม่ได้สำหรับนักนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งนอกจากต้องมีความรู้เฉพาะด้านแล้วนักนิติวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องมีทักษะ ประสิทธิภาพ และความมั่นใจต่อการนำเสนอข้อมูลในรายงานผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในที่สาธารณะเป็นภาษาพูดที่บุคคลทั่วไปเข้าใจได้ รวมทั้งต้องมีการแสดงออกของภาษากายที่เหมาะสม (อ่านเพิ่มเติมใน Dale & Becker, 2015) เพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ถูกบิดเบือนและลดทอนความน่าเชื่อถือลง ด้วยนักนิติวิทยาศาสตร์จำนวนไม่น้อยขาดทักษะและความชำนาญด้านการพูดอธิบายเนื้อหาสาระทางวิทยาศาสตร์ในแบบภาษาพูดที่สื่อสารให้บุคคลทั่วไปเข้าใจได้ ประกอบกับ ได้รับแรงกดดันในขณะให้การในศาล และถูกซักถามจากบุคคลอื่น เช่น ทนายความ อัยการ และผู้พิพากษา ซึ่งล้วนแต่เป็นบุคลากรที่มีความชำนาญด้านข้อกฎหมายและการซักพยาน จึงสามารถส่งผลให้เกิดการนำเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลคดีและการแสดงออกที่ดูขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งส่งผลทำให้ลดทอนน้ำหนักความน่าเชื่อถือของ

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ (6.2) แนวความคิดพื้นฐานของนักวิทยาศาสตร์และนักนิติศาสตร์แตกต่างกัน โดยนักวิทยาศาสตร์มักจะให้การโดยคำนึงถึงหลักการทั่วไปที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ (Sanders, 2009) และคำนึงถึงหลักทางสถิติและความน่าจะเป็น ซึ่งแตกต่างจากนักนิติศาสตร์ที่จะมุ่งพิจารณาความชี้เฉพาะเจาะจงเป็นกรณี ๆ คาดหวังในคำตอบที่ชี้เฉพาะเจาะจงกับคดีที่อยู่ในการพิจารณามากกว่าความเป็นหลักการทั่วไป บ่อยครั้งที่ทนายความจะถามพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ตอบคำถามแบบเฉพาะเจาะจงเกินกว่าที่ศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์นั้น ๆ จะให้คำตอบได้ อันนำไปสู่การให้น้ำหนักพยานเกินความเป็นจริงหรือคลาดเคลื่อน หรือหากพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นหลีกเลี่ยงที่จะตอบคำถามในลักษณะดังกล่าว อาจทำให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญลดลง (Shuman, Whitaker & Champagne, 1994)

นอกจากปัญหาและสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดี อันประกอบด้วย (ก) ประสิทธิภาพและความมั่นใจของผู้พิพากษาในการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากมิใช่ความชำนาญเฉพาะของผู้พิพากษา ทำให้เป็นไปได้ยากที่จะสามารถชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้องแม่นยำเท่าบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ (ข) ความรู้และความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ของบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำสืบและการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เมื่อพยานผู้เชี่ยวชาญเบิกความไปในทางใดทางหนึ่ง ผู้พิพากษาอาจเชื่อตามความเห็นนั้นโดยไม่ทราบถึงข้อจำกัดของวิธีการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวเนื่องจากขาดความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ที่จำเป็น ถึงแม้ว่าผู้พิพากษามีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ แต่หากผู้พิพากษาขาดความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ย่อมไม่สามารถเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสั่งตรวจพิสูจน์โดยใช้ดุลพินิจนั้น อันอาจส่งผลถึงความยุติธรรมแห่งคดี อีกทั้งหากความรู้เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ในเชิงลึกของอัยการและทนายความมีไม่มากพอก็จะทำให้การสืบพยานเพื่อค้นหาความจริงในคดีมุ่งไปในประเด็นอื่นมากกว่าประเด็นความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของกระบวนการและผลการตรวจพิสูจน์ และ (ค) ความกังวลด้านความเป็นกลางของพยานผู้เชี่ยวชาญ ในบางคดีที่มีความซับซ้อนและผู้พิพากษาจำเป็นต้องรับฟังความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย ผู้พิพากษาอาจมีความกังวลด้านความเป็นกลางของพยานผู้เชี่ยวชาญ

แต่ละฝ่าย ประกอบกับไม่สามารถตัดสินความถูกต้องของ คำให้การที่เป็นความรู้เฉพาะทางของพยานผู้เชี่ยวชาญได้ อาจไม่สามารถชี้แจงน้ำหนักของความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่ละฝ่ายได้ ทำให้สุดท้ายเมื่อศาลไม่สามารถสันนิษฐานในคดี ก็มักต้องยกประโยชน์ให้จำเลย

ปัญหาที่พบในประเทศไทยดังที่ได้กล่าวมาไม่ได้แตกต่าง ไปจากปัญหาที่พบในประเทศอื่น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ ประสบปัญหาเกี่ยวกับงานการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์ไม่น้อยไปกว่าประเทศไทย โดยเมื่อปี พ.ศ. 2553 ผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ประชุมร่วมกันเพื่อหิยบาย ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์และเสนอเป็นแนวทางการแก้ปัญหาไปยัง รัฐบาลเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาย่างเป็นรูปธรรม (NAS, 2009) ซึ่งนับจากนั้นได้เกิดการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ อย่างชัดเจนและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (Butler, 2014) และปัจจุบันนี้กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งของงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศอย่างเป็นระบบภายใต้ การสนับสนุนของรัฐบาลและมีกฎระเบียบรองรับ (Jones, Kimball, Springer & Stolorow, 2018)

3. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาความน่าเชื่อถือของ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการ พิจารณาคดีสำหรับประเทศไทย มีดังนี้

(1) ประเทศไทยควรมีหน่วยงานหรือคณะกรรมการ กลางที่มีกฎหมาย คำสั่ง หรือระเบียบรองรับ ให้ทำหน้าที่กำหนด มาตรฐานการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่เทียบเคียงกับ มาตรฐานสากล กำกับ ตรวจสอบ และควบคุมคุณภาพและ ความสามารถการให้บริการของหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่มาตรฐานสากลกำหนดไว้ รวมทั้งสามารถ นำเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา งานนิติวิทยาศาสตร์ต่อรัฐบาลโดยตรง ซึ่งหน่วยงานในลักษณะนี้ได้ มีในประเทศสหรัฐอเมริกา (Butler, 2014) และสหราชอาณาจักร เพื่อให้การบริหารงานนิติวิทยาศาสตร์ในภาพรวมของประเทศ มีความเป็นเอกภาพ เกิดประสิทธิภาพ และมีคุณภาพเชื่อถือ ได้ตามเกณฑ์ของมาตรฐานสากล

(2) มีหน่วยงานด้านวิชาชีพนิติวิทยาศาสตร์ เช่น สภาวิชาชีพ เพื่อทำหน้าที่รับรองคุณวุฒิ ขึ้นทะเบียน กำกับ ควบคุมการปฏิบัติงานตามจริยธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ปกป้องความมีอิสระใน

การปฏิบัติงาน และพัฒนาผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ อย่างเป็นระบบครอบคลุมทั้งด้านความรู้วิชาการ ทักษะการ ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และการวิจัย สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เนื่องจากปัจจุบันการทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต้องใช้บุคลากร ที่มีความรู้ในสาขาต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น และมีความจำเป็น ในการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ และความสามารถ จำเพาะกับการปฏิบัติงานแต่ละสาขามากขึ้น

(3) พัฒนาระบบค่าตอบแทนให้กับผู้ปฏิบัติงาน ด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีความเหมาะสมกับความยากลำบาก ในการทำงาน ความรู้ ความสามารถ และสภาพเศรษฐกิจสังคม ปัจจุบัน เพื่อรักษาบุคลากรที่มีความสามารถและประสบการณ์ ที่ต้องสั่งสมมาอย่างยาวนาน (Sukapun, Thanupon & Chaiyakhet, 2016)

(4) กำหนดให้มีการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงาน ด้านนิติวิทยาศาสตร์ นำเทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวก ในการประชุมหรือประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน ที่สังกัดในภาคส่วนต่าง ๆ ของ รัฐ กำหนดให้มีการประชุมทางไกล (Teleconference) ร่วมกัน เพื่อช่วยให้พนักงานสอบสวนรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับคดีได้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีการบริหารจัดการให้สามารถใช้เครื่องมือตรวจพิสูจน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้านนิติ- วิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาความร่วมมือกัน และมีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อความสมบูรณ์ของการรายงานผลคดี

(5) พัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน นิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานและมีมาตรฐานเทียบเท่าสากล ได้แก่ (5.1) พัฒนากฎหมายให้แก่นิติวิทยาศาสตร์มีภารกิจในการ เก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในทางคดีได้มากขึ้น และกำหนดกรอบและภาระงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความ ชัดเจน (5.2) ปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจ ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของ พนักงานสอบสวนให้ชัดเจนขึ้น (5.3) พัฒนากฎหมายหรือ ระเบียบกำหนดให้ใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็น หลักทั้งในการดำเนิน และพิจารณาคดี (5.4) พัฒนากฎหมาย เกี่ยวกับการรักษา และการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุและการ ควบคุมการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยกู้ภัย และ (5.5) พัฒนา กฎหมายเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การตรวจพิสูจน์ การเก็บ รักษาข้อมูล และการนำข้อมูลสารพันธุกรรมไปใช้ประโยชน์

(6) พัฒนาระบบงานการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจ พิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทั้งระบบ (เช่น Ricci,

2014; Casarez & Thompson, 2018) โดยทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องมีการบริหารจัดการองค์กรและดำเนินการตามแนวทางที่มาตรฐานสากลที่เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการนิติวิทยาศาสตร์ทั่วโลกกำหนดไว้อย่างเข้มงวด พร้อมกับหน่วยงานนั้นได้รับการรับรองกระบวนการบริหารจัดการและความสามารถในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรฐานสากลจาก Accreditation Body ที่มีความน่าเชื่อถือ

(7) พัฒนางานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุให้มีกฎหมายหรือระเบียบการรักษาและการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุ และจัดระเบียบการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัยในสถานที่เกิดเหตุ

(8) พัฒนาสมรรถนะของผู้ตรวจพิสูจน์และผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุอย่างเป็นระบบตามหลักเกณฑ์ของมาตรฐานสากล โดยให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้วิชาการและเทคโนโลยีทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การเป็นพยานในศาล และการวิจัยและพัฒนา (Williams, Cassella & Maskell, 2017; Wilcox & NicDaeid, 2018; Li, 2018) และกำหนดให้มีระบบการสอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจพิสูจน์ที่มีความสามารถเฉพาะสาขาซึ่งอาจอ้างอิงตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา (ข้อ 1 หน้า 171)

(9) พัฒนารฐานข้อมูลเฉพาะต่าง ๆ ให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อให้การตรวจจับคู่เพื่อเปรียบเทียบผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่พบในคดีกับข้อมูลในฐานข้อมูลมีความสำเร็จมากขึ้น

(10) บริหารจัดการฐานข้อมูลด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่กระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ให้สามารถเชื่อมโยงและสืบค้นได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และสอดคล้องตามหลักมาตรฐานสากล (Gudivada, Rao & Raghavan, 2016; Tahmassebpour, 2017; Wang, Kung & Byrd, 2018) เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และอำนวยความสะดวกในภาพรวมของประเทศ

(11) พัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แก่ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงพนักงานสอบสวน อัยการ ผู้พิพากษา และทนายความ เพื่อส่งเสริมการจัดทำสำนวนฟ้อง การนำเสนอคดีในชั้นศาล และการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดี ที่มีความรัดกุม ละเอียดยรอบคอบ ถูกต้อง โปร่งใส ตรงประเด็น และเป็นธรรมอย่างแท้จริง

(12) พัฒนาขั้นตอน กระบวนการ เอกสาร กฎหมาย กฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ของศาลที่เกี่ยวข้องกับการ

นำเสนอและรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อนำเสนอและรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อ (12.1) คัดกรองการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้มีเฉพาะศาสตร์และพยานผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับ และมีความน่าเชื่อถือเท่านั้นที่เข้าสู่วิเคราะห์พิจารณาของศาล โดยต้องได้รับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญอื่นในสาขาวิชานั้น ๆ (Sanders, 2003; Fradella, O'Neill & Fogarty, 2004) และมีความสอดคล้องตามหลักเกณฑ์มาตรฐานสากลทางนิติวิทยาศาสตร์ (ดูข้อ 1) เช่น จัดทำบัญชีผู้เชี่ยวชาญศาลยุติธรรม โดยพิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานของแต่ละสาขาวิชา ทบทวนรายชื่อและคุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญทุกปี เพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้เชี่ยวชาญจะมีความรู้ความสามารถและพัฒนาก้าวหน้าทางนิติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสาขาที่ตนเชี่ยวชาญและไม่มีประวัติการไม่เป็นกลาง และกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญที่จะเบิกความต่อศาลต้องเป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนและอยู่ในบัญชีผู้เชี่ยวชาญศาลยุติธรรมเท่านั้น เป็นต้น ซึ่งการพัฒนากระบวนการและหลักเกณฑ์ของศาลจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้มาก (12.2) กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะช่วยให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการพิจารณาซึ่งนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง เช่น การให้พยานผู้เชี่ยวชาญจัดทำรายงานความเห็นเป็นหนังสือตามแบบมาตรฐานสากล และการเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานเบื้องต้นในการคัดกรองพยานผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น (12.3) สร้างระบบการเปิดโอกาสให้คู่ความได้ต่อสู้ในทางคดีได้อย่างเต็มที่ สามารถนำสืบพยานหลักฐานของตนเพื่อลดความน่าเชื่อถือของพยานอีกฝ่าย และเพื่อนำเสนอข้อมูลอีกด้านให้ศาลพิจารณา

(13) อบรมความรู้เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์สำหรับประชาชน เด็ก และเยาวชน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการรักษาความน่าเชื่อถือ และคุณค่าของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมการอำนวยความสะดวกของรัฐ

สรุป

หลักการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ใช้ทั่วไปในสากลประกอบด้วย (ก) หน่วยงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ บริหารจัดการและดำเนินการตามข้อกำหนดและแนวทางของมาตรฐานสากลอย่างเข้มงวดพร้อมกับได้รับ

การรับรองมาตรฐานสากล และ (ข) ผู้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์สอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจพิสูจน์ที่มีความสามารถเฉพาะสาขากับองค์กรสากล

ปัญหาและสาเหตุที่ลดทอนความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยปัจจุบันที่ได้รวบรวมไว้ในงานวิจัยนี้มี จำนวน 6 ด้าน และมี 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ขั้นตอนการรวบรวม การบริหารจัดการ การตรวจพิสูจน์ การใช้เครื่องมือ การจัดทำรายงานผล และการนำเสนอผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในศาล และเพื่อให้เกิดการพัฒนาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในการใช้นิติวิทยาศาสตร์ในการอำนวยความยุติธรรม ประเทศไทยควรมีการพัฒนาใน 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการงานนิติวิทยาศาสตร์ทั้งระดับมหภาคและจุลภาค ได้แก่ (1.1) จัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประเทศและมีอำนาจในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กำกับมาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานทางวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงาน จรรยาบรรณผู้ปฏิบัติงาน การขึ้นทะเบียนรับรองการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์ และการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำผิดต่อหลักเกณฑ์ มาตรฐาน หน้าที่ความ เป็นกลาง หรือจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ (1.2) พัฒนาระบบคำตอบแทนให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีความเหมาะสม (1.3) จัดระบบการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ (1.4) พัฒนาฐานข้อมูลเฉพาะด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และ (1.5) บริหารจัดการฐานข้อมูลด้านนิติวิทยาศาสตร์ทั่วประเทศ ให้สามารถเชื่อมโยง และสืบค้น ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และสอดคล้องตามมาตรฐานสากล (2) สมรรถนะการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์ ได้แก่ (2.1) พัฒนาสมรรถนะของผู้ตรวจพิสูจน์และผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานสากล และ (2.2) พัฒนามาตรฐานกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์ ทั้งระบบ และกำหนดให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ต้องได้รับการรับรองโดยมาตรฐานสากล (3) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (3.1) ให้นักนิติวิทยาศาสตร์มีภารกิจในการเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในทางคดีได้มากขึ้น (3.2) กำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนให้ชัดเจน

ขึ้น (3.3) กำหนดให้ใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นหลักทั้งในการดำเนินและพิจารณาคดี (3.4) การรักษา และการเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุและการควบคุมการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยกู้ภัย และ (3.5) การเก็บรวบรวม การตรวจ พิสูจน์ การเก็บรักษาข้อมูล และการนำข้อมูลสารพันธุกรรม ไปใช้ประโยชน์ (4) ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (4.1) อบรมความรู้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับการนำผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการอำนวยความยุติธรรม และ (4.2) อบรมความรู้เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ สำหรับประชาชน เด็กและเยาวชน และ (5) กระบวนการ กฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ของศาลเกี่ยวกับการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เกิดการคัดกรองเฉพาะพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และพยานผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ เข้าสู่ชั้นการพิจารณาของศาล กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะช่วยให้ ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง และสร้างระบบการเปิดโอกาสให้คู่ความได้ต่อสู้ในทางคดีได้อย่างเต็มที่ที่สามารถนำ สืบพยานหลักฐานของตนเพื่อลดความน่าเชื่อถือของพยาน อีกฝ่าย และเพื่อนำเสนอข้อมูลอีกด้านให้ศาลพิจารณา

การนำไปใช้ประโยชน์

เนื้อหาในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง “การพัฒนา แนวทางการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อ พิสูจน์ความจริงในคดี” ได้ถูกนำไปใช้ในการประชุมคณะ-อนุกรรมการปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์ คณะกรรมการการ ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการ ยุติธรรม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2559 และเกิดเป็นส่วนหนึ่งของรายงานเพื่อการปฏิรูประบบงาน นิติวิทยาศาสตร์ เสนอร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะ กรรมการนโยบายนิติวิทยาศาสตร์แห่งชาติ พ.ศ. ต่อสภา ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เมื่อเดือน ธ.ค. 2559 และต่อมา ได้รับการบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการประกาศแผนการปฏิรูป ประเทศ (พ.ศ. 2561) ด้านกระบวนการยุติธรรม เรื่องและ ประเด็นการปฏิรูปที่ 8 การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อ ความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี และยังได้นำไป จัดทำเป็นรายงานเรื่อง “ภาพรวมหน่วยงานด้านการตรวจ พิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย” ในนาม

ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อ ส.ค. 2561

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และมหาวิทยาลัย/สถาบัน/โรงเรียนต่าง ๆ ที่มีหลักสูตรเกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ นำแนวทางที่ได้เสนอไว้ในงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการตรากฎหมาย จัดทำนโยบาย ปรับปรุงการบริหารจัดการภาครัฐ จัดทำแผนการปฏิบัติงาน ผลิติดูแลการด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพ และวิจัยต่อยอดเพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนากระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างเต็มประสิทธิภาพและเกิดการอำนวยความสะดวกยุติธรรมอย่างแท้จริงให้กับประชาชนไทย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรที่พัฒนาศักดิ์ ศาลยุติธรรม ผู้สนับสนุนทุนการทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความจริงในคดี” และอนุญาตให้เผยแพร่บทความวิจัยนี้ในวารสารวิชาการได้

References

- Boonchalermvipas, S. (Ed.). (2017). *Forensic Medicine and Medical Law*. (4th ed.). Bangkok: Winyuchon. [in Thai]
- Butler, J. M. (2014). The National Commission on Forensic Science and the Organization of Scientific Area Committees. *Proceedings of the 25th International Symposium on Human Identification* (pp. 1-18). Phoenix, AZ: The DNA Project.
- Casarez, N. B., & Thompson, S. G. (2018). Three Transformative ideals to build a better crime lab. *Georgia State University Law Review*, 34, 1007-1072.
- Dale, W. M., & Becker, W. S. (Eds.). (2015). *Forensic Laboratory Management*. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Echaore-McDavid, S., & McDavid, R. A. (2008). *Career Opportunities in Forensic Science*. New York: Checkmark Books.
- European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI). (2012). *Scenes of Crime Best Practice Manual* (pp. 1-47). ENFSI. Retrieved October 22, 2018, from http://library.college.police.uk/docs/appref/ENFSI-BPM-v1_0.pdf
- Fradella, H. F., O'Neill, L., & Fogarty, A. (2004). The impact of daubert on forensic science. *Pepperdine Law Review*, 31, 323-361.
- Gudivada, V. N., Rao, D., & Raghavan, V. V. (2016). Renaissance in database management: navigating the landscape of candidate systems. *Computer*, 49, 31-42.
- Houck, M. M., & Siegel, J. A. (2015). *Fundamentals of Forensic Science*. (3rd ed.). United Kingdom: Academic Press.
- International Organization for Standardization (ISO). (2012). *ISO/IEC 17020: 2012 Requirements for the Operation of Various Types of Bodies Performing Inspection*. Switzerland: ISO.
- International Organization for Standardization (ISO). (2017). *ISO/IEC 17025:2017 General Requirements for the Competence Testing and Calibration Laboratories-International Standard*. Switzerland: ISO.
- Jones, II, J. P., Kimball, D., Springer, S., & Stolorow, M. (Eds.). (2018). *Annual Report: February 2017-February 2018* (pp. 1-25). U.S.A.: Organization of Scientific Area Committee for Forensic Science (OSAC). Retrieved October 22, 2018, from https://www.nist.gov/sites/default/files/documents/2018/08/29/osac_ts_0003.pdf
- Leone, M. C., & Keel, R. (2016). Occupational stress and the crime scene investigator. *Journal of Law and Criminal Justice*, 4, 63-74.
- Li, C-K. (2018). Competency for Chinese handwriting and signature examination. *Journal of Forensic Sciences*, 64(2), 607-615.

- Luandee, S., & Suebpongsiri, S. (2018). To Use the forensic evidences on the case-processing of the physical assault. *Veridian E-Journal, Science and Technology Silpakorn University*, 5(1), 119-131. [in Thai]
- National Academy of Sciences (NAS). (2009). *Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward*. Washington, D.C.: National Academic Press.
- National Forensic Science Technology Center (NFSTC). (2013). *Crime Scene Investigation: A Guide for law Enforcement* (pp. 1-180). Largo, FL: National Forensic Science Technology Center.
- Peel, H., & Malcom, M. (2015). ISO Accreditation Implementation. In W. M. Dale & W. S. Becker (Eds.) *Forensic Laboratory Management*. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Ricci, U. (2014). Establishment of an ISO 17025: 2005 accredited forensic genetics laboratory in Italy. *Accreditation and Quality Assurance*, 19, 289-299.
- Sanders, J. (2003). The merits of the paternalistic justification for restrictions on the admissibility of expert evidence. *Seton Hall Law Review*, 33, 926-931.
- Sanders, J. (2009). Science, law, and the expert witness. *Law and Contemporary Problem*, 72, 64-66.
- Shuman, D. W., Whitaker, E., & Champagne, A. (1994). An empirical examination of the use of expert witnesses in the courts-part II: A three city study. *Jurimetrics Journal*, 34, 201.
- Sieangsung, S., & Supreyasunthorn, K. (2015). The Admissibility of Forensic Evidence in the Criminal Case of Thailand: A Case Study Especial Biological Evidence Follows Judgment of the Supreme Court. *Proceedings of the 53rd Kasetsart University Annual Conference* (pp. 748-754). Bangkok: Kasetsart University. [in Thai]
- Sukapun, K., Thanupon, I., & Chaiyaket, N. (2016). Compensation pattern affecting hotel's performance in eastern area. *Burapha Journal of Business Management*, 5, 1-14. [in Thai]
- Tahmassebpour, M. (2017). A new method for time-series big data effective storage. *IEEE Access*, 5, 10694-10699.
- Uamsamang, S. (2011). *Internal problem and Obstacles to Collect Evidence Expression Probe in Metropolitan Police Division 1, Bangkok Metropolitan Police*. M.A. Thesis, Thammasat University. [in Thai]
- Wang, Y., Kung, L., & Byrd, T.A. (2018). Big data analytics: understanding Its capabilities and Potential benefits for healthcare organizations. *Technological Forecasting and Social Change*, 126, 3-13.
- Wilcox, A. M., & NicDaeid, N. (2018). Jurors' perceptions of forensic science expert witnesses: experience, qualifications, testimony style and credibility. *Forensic Science International*, 291, 100-108.
- Williams, A., Cassella, J. P., & Maskell, P. D. (Eds.). (2017). *Forensic Science Education and Training: A Tool-kit for Lecturers and Practitioner Trainers*. UK: John Wiley & Sons Ltd.